the writer's method, as well as the traditions, borrowed from Tolkien's heritage, undoubtedly contribute to the appeal of his secondary world.

REFERENCES

1. Allen S. Lords of Battle / S. Allen. – L. : Osprey Publishing, 2007. – 224 p.
2. Armitt L. Theorising the Fantastic / L. Armitt. – New York : Hodder Arnold, 1996 – 199 p.
3. Attebery B. The Fantasy Tradition in American Literature: From Irving to Le Guin / B. Attebery. – Bloomington : Indiana University Press, 1980. – 223 p.
4. Austin A. Quality in Epic Fantasy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.strangehorizons.com/2002/20020624/epic_fantasy.shtml
5. Bells A. The Weak Place in the Cloth / A. Bells // Fantasists on Fantasy: A Collection of Critical Reflections by Eighteen Masters of the Art. – New York : Avon Books, 1984. – P. 163 – 180.
6. Clute J., Grant J. The Encyclopedia of Fantasy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.absoluteastronomy.com/The_Encyclopedia_of_Fantasy
7. Grossman L. The American Tolkien [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1129596,00.html
8. Le Guin U. From Elfland to Poughkeepsie / U. Le Guin. – Portland : Pendragon Press, 1973. – 31 p.
9. Moorcock M. Wizardry & Wild Romance: A Study of Epic Fantasy / M. Moorcock. – L. : Victor Gollancz Ltd, 1987. – 206 p.
10. Neimark A.E. Myth Maker: J.R.R. Tolkien [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.luthien-tinuviel.net/books.html
11. Seidman J. A Game of Thrones [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sfsite.com/09a/game16.htm
12. Shippey T. A. Creation from Philology in "The Lord of the Rings" / T. A. Shippey // J.R.R. Tolkien. Scholar and storyteller. Essays in memoriam. – New York : Cornell University Press, 1979. – 328 p.
13. West R. C. The Interlace Structure of "The Lord of the Rings" / R. C. West // A Tolkien Compass. – Chicago : Open Court, 1975. – P. 77-94.

УДК 796.011=111'42

Павленко І. О.
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО СПОРТИВНОГО ДИСКУРСУ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми дослідження типологічних особливостей англомовного спортивного дискурсу. Уточнено поняття спортивного дискурсу і англомовного спортивного дискурсу. Визначено,що головною конститутивною ознакою англомовного спортивного дискурсу є інституційність. У процесі аналізу типологічних особливостей англомовного спортивного дискурсу засвідчено, що мова його учасників характеризується багатою і різноманітною лексикою, термінологією (вузькою і спеціальною), фразеологічними зворотами, широким використанням стилістичних прийомів (синекдоха, гіпербола, метафора). Зважаючи на розгалуженість спеціалізації спорту, зазначено, що лексика, яка використовується для опису спортивних подій і життєвих ситуацій у різних сферах спортивної діяльності, відображає особливості, притаманні певному виду спорту; наведено приклади спортивних термінів, які в різних видах спорту можуть володіти різними значеннями, які дають підстави вважати, що в рамках інституту спорту немає мови, спільної для всіх видів спорту, мови, яка дозволила би здійснювати комунікацію без втрати інформації для учасників спортивного дискурсу. Визначено перспективні напрями майбутніх наукових розвідок, а саме: подальше дослідження англомовного

спортивного дискурсу; вивчення дискурсу вболівальників та інтернет-комунікації на прикладі різних видів спорту з подальшим компаративним аналізом.

***Ключові слова**: англомовний спортивний дискурс, комунікативна діяльність, спорт, учасники спортивного дискурсу.*

The topicality of the problem of studying typological peculiarities of English sports discourse is stated in the article. The concept of sports discourse and English sports discourse are specified. It is determined that the main constituent feature of English sports discourse is institutionality). In the process of analysis of the typological features of English sports discourse it has been certified that the language of its participants is characterized by rich and varied vocabulary and terminology (narrow and special) phraseological locutions, the wide use of stylistic devices (synecdoche, hyperbola, metaphor). Considering the branching of sports specialization it is indicated that vocabulary that is used to describe sporting events and life situations in various areas of sports activities reflects the features which are inherent for a particular sport; examples of sports terms are given, which can have different meanings in different sports and give reasons to consider that there is no language in the Institute of Sports which is common to all kinds of sports, the language that would allow communication without losing information for participants of sports discourse. The perspective directions of future scientific researches are determined namely: further research of English sports discourse; studying the discourse of fans and Internet communication on the example of different sports with further comparative analysis.

***Key words:** English sports discourse, communicative activity, sports, participants of sports discourse.*

В статье обосновано актуальность проблемы иследования типологических особенностей англоязычного спортивного дискурса. Уточнено понятие спортивного дискурса и англоязычного спортивного дискурса. Определено, что главным конститутивным признаком англоязычного спортивного дискурса является институционность. В процессе анализа типологических особенностей англоязычного дискурса засвидетельствовано, что язык его участников характеризируется богатой и разнообразной лексикой, терминологией (узкой и специальной), фразеологическими оборотами, широким использованием стилистических приемов (синекдоха, гипербола, метафора). Несмотря на разветвленность специализации спорта, указано, что лексика, которая используется для описания спортивных событий и жизненных ситуаций в разных сферах спортивной деятельности, отображает особенности, присущие определенному виду спорта; приведены примеры спортивних терминов, которые в разных видах спорта могут иметь отличительные значения, которые дают основания считать, что в рамках иститута спорта не сущестует языка, общего для всех видов спорта, языка, который позволил бы осуществлять общение без потери информации для участников спортивного дискурса. Определены перспективные направления будущих научных исследований, а именно: дальнейшее исследование англоязычного спортивного дискурса; изучение дискурса болельщиков и интернет-общения на примере разных видов спорта с дальнейшим компаративным анализом.

***Ключевые слова:** англоязычный спортивный дискурс, коммуникативная деятельность, спорт, участники спортивного дискурса.*

Постановка проблеми. Серед актуальних проблем сучасної лінгвістики виокремлюють тематичну специфіку організації інституційних дискурсів, серед

яких усе частіше у фокусі мовознавчих студій опиняється спортивний дискурс як багатоплановий і багаторівневий комунікативний конструкт, який відображає комунікативні наміри суб'єктів спорту та пов'язаний із базовими потребами людини у фізичному вдосконаленні, у громадській демонстрації краси людського тіла та в змаганні [3, с.98].

Відтак, проблема з'ясування типологічних особливостей спортивного дискурсу на матеріалі англійської мови є актуальною для сучасної англоністики.

Огляд останніх досліджень і публікацій проблеми. Ґрунтовним вивченням теорії дискурсу займалися філософи та лінгвісти Т. ван Дейк, Р. Водак, Ж. Дерріда, Ю. Крістева, М. Фуко; Н. Арутюнова, А. Бєлова, В. Карасик, В. Кулик та ін. У філософській парадигмі питання спорту та ігор аналізували Й. Гейзинга, Р. Каюа, С. Коннор, Г. Ґумбрехт, У. Морган, Ж. Сартр. Різні аспекти аналізу спортивного дискурсу представлені в працях О. Зільберта та Б. Зільберта, О. Панкратової, С. Кудріна (лінгвосеміотичний та лінгвокогнітивний аналізи), О. Гаврилюк (текстова трансляція як нова форма спортивного репортажу), І. Недайнової (лінгвокогнітивний та лінгвокультурний аспекти номінативного простору «Ігровий вид спорту» в сучасній англійській мові) та ін.

Однак, незважаючи на вагомий науковий здобудок, англомовний спортивний дискурс ще не отримав достатнього освітлення у лінгвістичних дослідженнях. Саме тому метою нашого дослідження стало виявлення типологічних особливостей англомовного спортивного дискурсу.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань:**

– уточнити поняття «спортивний дискурс» і «англомовний спортивний дискурс»;

– охарактеризувати типологічні особливості англомовного спортивного дискурсу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як усяке соціальне явище, спорт не може не отримати своє відображення в комунікативній діяльності людини, тобто в мові, в мовленні, в дискурсі. Відповідно, спорт має свій особливий семіоз, демонструє певні лінгвосеміотичні параметри. Соціум належить до спорту як до невід'ємної частини свого існування, як беручи участь у спортивних подіях, так і обговорюючи їх, виступаючи при цьому їх спостерігачем. Іншими словами, спорт — не що інше, як особливий вид комунікації, який виник як реалізація складного комплексу потреб — біологічних, духовних, рекреативних, інформаційних та ін. Як будь-яка комунікація, спорт має свою вербальну складову, реалізовану в семіотичному просторі.

Сучасний розвиток спорту, що вимагає висвітлення в засобах масової інформації, дав поштовх до появи змішаних жанрів: спорт і реклама, економіка, бізнес; спорт і юриспруденція; спорт і політика, ідеологія; спорт і культура, мода. Таким чином, *інституційність* спортивного дискурсу є його головною конститутивною ознакою.

Спортивний дискурс ми відносимо до інституціонального типу дискурсу за конститутивними ознаками, інституційними характеристиками й ознаками інституціональності в соціолінгвістичному ракурсі. У дослідженнях за типами дискурсу виділяють основні пари-діади учасників комунікації [1], [2]. Пари будь-якого типу інституційного дискурсу безпосередньо впливають на розвиток дискурсу і є ще однією його конститутивною ознакою.

Основними учасниками спортивного дискурсу необхідно вважати тріаду: спортсмен — тренер — суддя, де спортсмен є головним учасником дискурсу, оскільки навколо нього, для нього і завдяки йому розгортається дискурс. Він відправник або адресант повідомлення під час змагання. Тренер і суддя — безпосередні учасники, оскільки здійснюють прямий вплив на хід подій, що яскраво проявляється в командних (футбол, хокей, баскетбол та ін.) і суб'єктивних (художня гімнастика, синхронне плавання, фігурне катання та ін.) видах спорту [5].

Уболівальник — пасивний учасник спортивного дискурсу, оскільки він не робить активного впливу на дискурс. Однак сьогодні інституалізація спорту торкнулася й уболівальників. Уже з початку 90-х уболівальники різних команд керуються як ексклюзивні клуби, що володіють статусною ієрархією її членів: *West Ham United's, InterCity Firm, Chelsea's Headhunters.*

Учасники спортивного дискурсу — групи з розгалуженою спеціалізацією та системою ієрархії її членів. Розгалуженою спеціалізацією основної групи учасників (спортсмен — тренер — суддя) є наявність великої кількості різних видів спорту. Кожен вид спорту вимагає ретельної підготовки із застосуванням особливих тактик, напрацюванням певних навичок і доведенням до досконалості елементів, тощо [4]. У мові всі етапи підготовки, дробові її частини, елементи виступу і тактики поведінки представлені багатою і різноманітною лексикою, термінологією (вузькою і спеціальною), фразеологічними зворотами, широко використовуються стилістичні прийоми (алюзія, синекдоха, гіпербола, метафора). Певний вид спорту користується тільки йому притаманною лексикою, проте спостерігається часткове злиття спеціальної лексики в схожих видах спорту або їхніх частинах, наприклад, у командних (футбол, хокей), у тих видах спорту, де застосовуються естафета, гонка з переслідуванням, проте не завжди одне і теж слово має однакове значення в різних видах спорту.

У баскетболі лексема *back* використовується як дієслово і означає — *to guard an opponent by playing behind him (between the guarded player and the basket),* в футболі це ж слово є іменником — *one who plays in the offensive or defensive backfield*, а в американському футболі — *a defender, a primary defensive player on the back line*. Лексема *alley* застосовується в різних видах спорту зі значеннями: в бейсболі — *the area of the out field between the players in the center field and left field or center field and right field*; в боулінгу — *a bowling lane, a building that contains bowling lanes*; у футболі — *a gap between players in the offensive line through which a defensive player attempts to rush into the offensive backfield*; у тенісі — *either of the two 4-1 \ 2-footwide areas on the sides of the singles court which are used to make the court wider for doubles play and which are out of bounds in singles play*. Дієслово *to hack* — відрубувати — в спорті набуває таких значень: у тенісі — *to make an awkward or poor swing at the ball*; у американському футболі — *to kick an opponent, a foul which results in the awarding of a direct free kick to the offended team at the spot of the offense, or if within the penalty area of the defending team, a penalty kick*; в баскетболі — *to hit an opponent on the arm with the hand or forearm, in attempt to knock the ball away; a personal foul.*

У командних видах спорту роль кожного гравця має особливу назву, зазвичай воно виводиться з функції гравців: *goalkeeper, defensive or attacking midfielder* (футбол), *pitcher, batter, runner, catcher* (бейсбол). Велику групу спортивної термінології становлять назви фізичного контакту: *tackle, fumble, touchdown, foul*; назви обладнання: *net* (теніс), *helmet, tee* (американський футбол),

glove / mitt, bat (бейсбол); судді також називаються по-різному*: net cord judge, umpire, foot fault judge* (теніс), *referee* (баскетбол, бокс), *linesman* (футбол, теніс), обслуговуючий персонал називають відповідно до виду його допомоги: *ballboy* (теніс), *handler*, *second* (бокс), *penalty box attendant (soccer*). Мова спорту в цілях економії мовних засобів користується спеціально створеними словами, які здатні замінити довгі описові звороти: *midfielders – certain sorts of players who use the approximate area of the pitch in which they operate; midfield general — a midfielder who is good enough to do all jobs, and to control the game.*

Яскравим прикладом метафори можуть служити футбольні терміни *(attack, defense, penalty).* Війна як метафора поширена в командних змаганнях (хокей, баскетбол, волейбол). Наявність подібних термінів не утруднює розуміння їхнього значення, оскільки джерело метафори очевидне: якщо його не просто розпізнати, розуміння утруднюється. Наприклад, снукер використовує термін *kiss = a slight collision between two balls; в тенісі — tramlines = the two parallel lines which are used in doubles matches; скачки — short head = a small winning margin; крикет — silly mid on = a position so close to the bat, that the fielder is in some danger (he is silly to be so close).* Наявність метафор у мові, яка використовується для опису спортивних прийомів і змагань, свідчить про розвинену образність спорту. Спортивна метафорика має два основні шляхи утворення: називання спортивних дій чи прийомів, що асоціюються з діями або прийомами інших сфер, а також запозичення лексики з інших сфер, наприклад, війни, яке як запозичення більше не сприймається.

Прикладом синекдохи є вираз *yellow jersey*. У велоспорті лідер за традицією одягає жовтий светр, тому цей термін використовується для опису самого лідера і змін, що відбуваються в гонці. Пропозиція *the yellow jersey changed hands today* зрозуміла тільки людям, які займаються і цікавляться велоспортом.

Слова, які використовуються в мові спортсменів, тренерів і суддів, часто винаходять коментатори. Термін *southpaw* був вигаданий американським журналістом; він описав гравця (лівшу) в бейсбол, ліва рука (основна) якого в грі була спрямована на південь. У Великобританії цей термін уживається тільки стосовно боксера-лівші. Уболівальники також вигадують слова, що міцно впроваджуються в спортивний дискурс, наприклад, *rain check = a ticket which allows you back into a baseball game once it has stopped raining* — вигаданий уболівальником. У Великобританії у великих продовольчих магазинах використовують номінацію *rain check,* коли обіцяють спеціальну пропозицію своїм покупцям при отриманні нових поставок.

Центральне місце спорту в суспільстві доводиться наявністю великої кількості фразеологічних зворотів, які використовуються в мові: 1) економістів — *a ball-park figure, to be back at first base, to play the game, to play the ball*; 2) підприємців — *to take an eye off the ball, to get someone back on track;* 3) політиків — *running order, false start, par for the course*. У таких зворотах економічна і соціальна системи суспільства відображаються в ціннісному ракурсі.

Ролі та функції, які на себе беруть спортсмен, суддя і сам спорт перед суспільством, а також асоціації, що викликає спорт, відображаються в конотативних значеннях лексем*: good sport — someone who plays by the rules and is fair* або — *helpful person* або — *someone who bends the rules and likes a good time* або — *someone who is happy to have a joke made at their expense* або – *someone who plays the joke; sportsman — someone who can take defeat gracefully* або — *who is good at*

sports; good sportsmanship – the tactics of victory або — *the good grace of defeat; sporting act — a generous act*. Іменник *sport* має такі значення: (*man \ boy*) — *a friendly way of addressing someone, especially a man or a young boy; (Plant \ animal) — which is different in an important way from its usual type; (Fun) — amusement.* Дієслово to sport має значення: *to be wearing or showing something publicly, especially in a proud way (Eric was sporting a new camel-hair coat); to play together happily (dolphins sporting amidst the waves).*

Номінативне поле учасників певного виду спорту включає різні імена спортсменів, що відрізняються один від одного відтінками сенсів. Проілюструємо цю особливість мови спорту на прикладі боксу. *Arm puncher — a boxer who uses only the strength of the arms rather than the whole body in his punches; bleeder — a boxer who cuts easily; body punch — a boxer who specializes in body punches; catcher — a boxer who takes a lot of punches during the course of a fight; challenger — a boxer who fights a champion for the title; contender — a boxer good enough to fight for the championship; cutter — a boxer whose punches spin and tend to open cuts on opponents; dancer — 1) a fighter who uses footwork and movements as a strategic tactic, 2) a fighter who is not aggressive but fights defensively, always moving away, 3) a fighter who is skilled at stalling, avoiding, or evading.* Багато з цих назв є сленгом, однак широко використовуються в мові спортсменів і тренерів. Коментатори, які спеціалізуються в цьому виді спорту, користуються такими назвами при описі тактик і характеру боротьби спортсменів у поєдинках. Люди, які не володіють такими знаннями, здатні лише здогадуватися про сенс цих номінацій. Можна виділити два процеси у створенні таких слів — це кодування інформації для сторонніх і економія лексичних засобів при назві спортсмена, який володіє певними здібностями і навичками. Наведений вище список не є вичерпним і подібну специфіку найменування учасників має кожен вид спорту, проте в різному кількісному співвідношенні.

Отже, ми можемо зробити **висновок** про те, англомовний спортивний дискурс становить собою комунікативну діяльність людей у процесі занять спортом, що представлений великою кількістю специфічних особливостей.

Аналіз типологічних особливостей англомовного спортивного дискурсу засвідчив, що мова його учасників характеризується багатою і різноманітною лексикою, термінологією, фразеологічними зворотами, широко використовуються стилістичні прийоми.

Перспективним напрямом майбутніх наукових розвідок, з огляду на результати проведеного дослідження, вважаємо подальше вивчення англомовного спортивного дискурсу, а також дискурсу вболівальників та інтернет-комунікації на прикладі різних видів спорту з подальшим компаративним аналізом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус І. М. Вербалізація оцінного компоненту в англомовному фітнес-дискурсі / І. М. Білоус // Вісник ХНУ. – 2012. – № 1022. – С. 47 – 52.
2. Кудоярова О. В. Дискурсотворча роль теми у професійному конфліктному спілкуванні англомовних медиків: дис. … канд. філол. наук: 10.02.04 / Ольга Вікторівна Кудоярова. – Харків, 2007. – 219 с.
3. Панкратова О. А. Лингвосемиотические характеристики спортивного дискурса: дисс. … канд. филол. наук: 10.02.19 / Ольга Александровна Панкратова. – Волгоград, 2005. – 228 с.
4. Denise Austin – Pilates Butt Workout [Electronic resource]. – Access mode : http://www.youtube.com/watch?v=frGpG78Xezs

5. Denise Austin – Yoga Stretch Workout [Electronic resource]. – Access mode : http://www.youtube.com/watch?v=WSOu0M6E79o Denise Austin – Sexy Desert Workout [Electronic resource]. – Access mode : http://www.youtube.com/watch?v=zWTgenT3kZw How to lose belly fat fast in 1 week, Foods that burn belly fat fast in 1 week,eat to lose belly fat [Electronic resource]. – Access mode : http://www.youtube.com/watch?v=jzXHudS8ZSI

УДК 378.147

Палєнка О. Є., Силенко Г. Я., Кривчун А. М.
ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Провідною метою сучасної української освіти є створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості, формування покоління, здатного навчатися впродовж життя. Наразі перед системою вищої освіти гостро стоїть завдання підвищити ефективність навчання й оптимізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів. Навчальна мотивація відіграє, безумовно, вирішальну роль, тому особлива увага приділяється проблемам її формування. Навіть висококваліфікований викладач не зможе досягнути бажаного результату, якщо його зусилля не будуть узгоджені з мотиваційною основою навчального процесу. Вплив мотиваційних процесів на успішність студентів не заперечується сьогодні вже практично ніким. Успішне розв'язання проблеми мотивації навчальної діяльності позитивно впливає на якість підготовки майбутніх фахівців. Ось чому одним із актуальних наукових завдань освіти є дослідження мотиваційної сфери особистості студента як фактора ефективності навчального процесу.

Ключеві слова: *студент, навчання, мотивація,виховання,самоутвердження.*

Главной целью современного украинского образования является создание условий для развития и самореализации каждой личности, формирование поколения, способного учиться в течение всей жизни. Сейчас перед системой высшего образования остро стоит задача повысить эффективность обучения и оптимизировать учебно-познавательную деятельность студентов. Учебная мотивация играет, безусловно, решающую роль, поэтому особое внимание уделяется проблемам ее формирования. Даже высококвалифицированный преподаватель не в состоянии достичь желаемого результата, если его усилия не будут согласованы с мотивационной основой учебного процесса. Влияние мотивационных процессов на успеваемость студентов не оспаривается сегодня уже практически никем. Успешное решение проблемы мотивации учебной деятельности положительно влияет на качество подготовки будущих специалистов. Вот почему одной из актуальных научных задач образования является исследование мотивационной сферы личности студента как фактора эффективности учебного процесса.

Ключевые слова: *студент, обучение, мотивация, воспитание, самоутверждение.*

The main goal of modern Ukrainian education is to create conditions for the development and self-realization of each individual, the formation of a generation that can learn during the whole life. Now the system of higher education is acutely faced with the task of increasing the efficiency of teaching and optimizing the educational and cognitive activities of students. Of course, Educational motivation plays a decisive role, therefore special attention should be paid to the problems of its formation. Even a highly